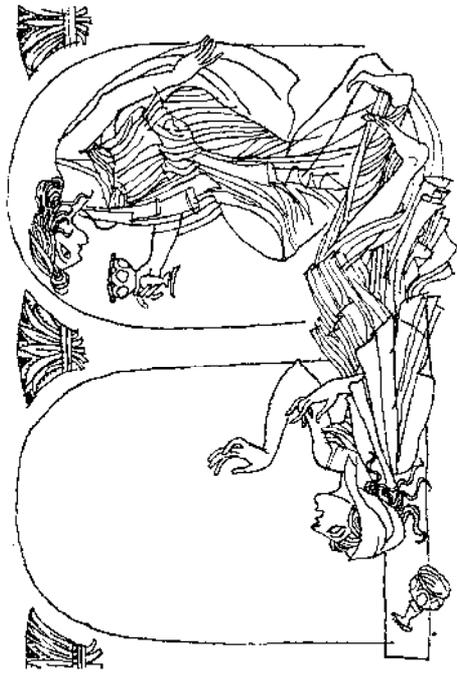




Kharikleia a máglyán



**A**z etiópok királya ügyes csellel túljárt Oroondatész eszén, váratlanul megrohanta, és hatalmába kerítette az örökkösen vitatott Philait. Ezzel hadjárata fele részben máris célt ért, a perzsákat pedig kellemtelen helyzetbe hozta: a kormányzó arra kényszerült, hogy sietve elinduljon seregével, bár katonai előkészületeit még korántsem fejezte be.

Philai városa a Nílus partján terül el, valamivel a kis vízések felett, körülbelül három óra járásra Szüenétől és Elephanintétől. Egykor egyiptomi száműzöttek foglalták el a vidéket, megtelepedtek rajta, s attól fogva az egyiptomiak is, az etiópok is jogot formáltak rá. Az egyik fél úgy érvelt, hogy Egyiptom határa a vízésekknél húzódik, a másik fél viszont arra alapozta követelését, hogy egyiptomi menekültek voltak az őslakók, fegyverrel foglalták el ezt a vidéket, s mint ilyen, Egyiptomot

illeti. Így aztán a város felváltva hol az egyik, hol a másik vetélytárs kezébe került, mindig aszerint, melyik bizonyult szemfülesebbnek, vagy melyikük volt pillanatilag erősebb. Philait ez idő tájt éppen közös egyiptomi — perzsa helyőrség tartotta megszállva. Az etióp király tehát mindenekelőtt követ-séget mentesztett Oroondatészhez, hogy engedje át a várost, s megint bejelentette igényét a smaragdbányákra is — mint elbeszéltek. A követek el is indultak, de alig telt el néhány nap, sikertelenül. A követek el is indultak, de alig telt el néhány nap, serege élén útra kelt maga a király is, aki már régóta fegyverbe szólította teljes haderejét, csak eddig látszólag egészen más vállalkozásra készült, s igazi menetiányát nem árulta el senkinek. Mielőtt megindult volna, kiszámította, meddig kell várnia, amíg követei elhagyják Philait, és gondatlanul bizakodó hangulatot keltenek a helyőrség és a polgári lakosság körében azzal a hírrel, hogy béks, baráti tárgyalásokra jöttek. Mihelyt a városi közönség lelet, villámgyorsan Philait alá vezette csapatait, rövid két-három napon ellenállás után elkergette a helyőrséget, mely az ellenség számbeli fölényével és ostromgépcivel szemben nem tudta tovább tartani magát, majd bevonult a városba; arra azonban gondosan ügyelt, hogy a polgári lakosok közül senkinek se essék bántódása.

Oroondatész a menekültekről tudta meg, mi történt, s még a hírek nyugtalanító hatása alatt állt, mikor Akhaimenész megérkezett a táborba. Szolgájának hívatlan-váratlan megjelenése csak fokozta nyugtalanságát. Aggódva kérdészködött: csak nem történt valami Arszakával? Talán csak nincs baj otthon? Akhaimenész kurta „de igen”-nel válaszolt, megkérve urát, hogy négyzencsközt beszélhessen vele. Mindjárt félrevonultak, és Akhaimenész részletesen beszámolt a Memphiszben történtekről. Azzal kezdte, hogy Mitránész foglyul ejtette Theagenészt, és hozzá, Oroondatészhez menesztette, mert neki kellett volna eldöntenie, tovább küldi-e a királyhoz az ifjút, aki daliás szépsége miatt méltán teljesíthetne szolgálatot a királyi udvar-

ban, sőt egyenesen a király asztalánál. Csakhogy — folytatta — a bészaiak elragadták a foglyot, Mitránészt megölték, és ő, Akhaimenész Memphiszbe menekült. Ezután ejtett néhány szót Thüamiszról is, végül pedig Arszaké szerelmét kezdte ecsetelni. Elmesélte, mint költöztette be Theagenészt a palotába, milyen túláradó jóindulattal fogadta, és hogyan nevezte ki pohárnokává. Hála az ifjú határozott ellenállásának — vélekedett — eddig aligha került sor ballépésre, de féltő, hogy odáig fajulhat-nak a dolgok: Theagenész idegen létére előbb-utóbb biztosan beadja a derekát vagy enged a kényszernek, hacsak a kormányzó idejékorán el nem szállíttatja Memphiszből, s így végérvényesen el nem tünteti Arszaké szemei elől a vágyainak tápot adó ifjút. Éppen ezért volt szükséges, hogy ő, Akhaimenész, titkon Thébaiba jöjjön és sürgősen jelentést tegyen. Mindig ura érdekei lebegtek szeme előtt, és semmiképp sem bírt volna eltitkolni olyan dolgokat, melyek a kormányzót ennyire közelről érintik . . .

Akhaimenész szavai megtették hatásukat: Oroondatész dúlt-fült mérgében, lelke csordultig telt felháborodással és bosszúvágyal. A ravasz szolga most igyekezett szenvedélyes szemlemerre gerjeszteni, s néhány szóval lefestette Kharikliát. A legnagyobb elragadtatottság hangján, de még így is minden túlzás nélkül beszélt a leányról, nem győzte magasztalni viruló szépségét, és esküdött, hogy hozzá fogható sem mostanáig nem láttak, sem a jövőben nem fognak látni.

— Hidd el, uram — érszködött —, elbújhat mellette valamennyi ágyasod, a memphisziek ugyanúgy, mint akik veled vannak . . .

Ebben a modorban folytatta tovább. Azt remélte, hogy mi-helyt Oroondatész kielégíti Kharikleia iránt támadt vágyait, hamarosan hozzáadja a leányt, főleg, ha őt kéri híradása jutalmául. Sikertült is nemcsak teljesen földélnia, hanem fel is ajzania a kormányzót, aki a harag és a szenvedély hálójának szorításában gyorsan intézkedett. Magához rendelte egyik bizalmas heréltjét,

Bagóaszt, és ötven jóvaskatonát kíséretében Memphisbe küldte azzal a paranccsal, hogy haladéktalanul vezesse elje Theagenészt és Kharikleit, bárhol találja meg őket. Rábízott két levelet is. Az Arszakéhoz írott levél a következőket tartalmazta:

*„Oroondátész Arszakének. A főgály testvéreket küldd ide, a táborba. Theagenész és Kharikleia a király rabszolgái; szerencém mindkettőjüket továbbbíttani urukhoz. Küldd el őket szépszerével, mert ha nem, akkor akaratod ellenére kerülnek hozzám, és kénytelen leszek hiteit adni Akhaiménésznek.”*

A másik levél a memphiszi főherélthez, Euphratészhez szólt:

*„Mielő büntetésed nem marad el, amiért otthonom ügyeit lelkiismeretlen nemörömdomséggel irányítottad. Most megparancsolom: akár beleegyezik Arszaké, akár nem, add át a két görög foglyot Bagóásznak, hogy élem vezethesse őket. Figyelmeztetlek, jeltétlenül engedelmesséj, különben utasításomra bilincsbe vernek, ide hurcolnak, és életemen nyáznak meg!”*

A két levelet a kormányzó pecsétjével is ellátták, hogy Memphisben könnyebben hittel adjanak az üzenetnek, és vonakodás nélkül kiszolgáltassák a két fiatait.

Bagóasz elindult kíséretével, hogy végrehajtsa a kormányzó megbízását s maga Oroondátész is útra kelt az etióp háborúba. Akhaiménész felszólította, hogy kísérje el, közben pedig titkon figyelte, míg véglegesen el nem válik, vajon közlései megfelelnek-e az igazságnak.

Ezalatt Memphisben is gyorsan peretgtek az események. Nem sokkal Akhaiménész eltűnése után Thüamisz lett a papi méltóság teljes jogú viselője, ami egy csapásra a város legbefolyásosabb emberei közé emelte. Első feladataként befűzte a Kalaszirisz emlékre rendezett gyászünnepségeket, és a megszabott időn

keresztül mindennap bemutatta a hagyományos áldozatot halott atyjának. A gyászszertartások befejeztével azonban elhatározta, hogy megkeresi Theagenészt és Kharikleit. Most már nem tiltotta a papi törvény, hogy olyanokkal is érintkezzék, akiket nem szenteltek az istennek szolgálatának. Sok utánjárással és kérdezősködéssel megtudta, hogy a két fiatal a kormányzó palotában tartózkodik. Nyomban Arszakéhoz sietett, és megkérte, engedje át neki ifjú vendégeit. Rengeteg szál köti hozzá Theagenészt és Kharikleit — magyarázta —, elsősorban haladókló atyjának uroló kívánsága: Kalaszirisz a lelkére kötötte, hogy erejétől telhetően gondoskodjék róluk, védelmezze és gyámolítsa őket. Őszintén hálás, hogy Arszaké arra a néhány napra, míg polgári személyeknek tilos volt a templomban időzniük, emberiségesen befogadta a két jövevény görög fiatal, de most már kötelessége teljesíteni, amit atyja rábízott.

— Igazán furcsán beszélsz — torokolta le Arszaké. — Az egyik pillanatban elismered kedveségemet és emberséges érziütemet, közvetlenül utána viszont az ellenkezőjével vádolsz. Mintha bizony nem akarnék és nem tudnék továbbra is gondoskodni a két idegenről, mintha nem biztosíthatnám számukra azt a vendéglátást, amit elvárhatnak.

— Szó sincs róla — mentegetőzött Thüamisz. — Ha Memphisben akarnának maradni, jól tudom, nálad sokkal pazarabb ellátást kaphatnak, mint nálam. De ők bírmeves családok leszármazottai, csak a sors ezernyi csapása folytán ilyen szerencsétlen földönfutók, és szívük leghőbb vágya, hogy visszatérjenek hazájukba, megtalálják szüleiket. Én azt a feladatot örököltem atyámtól, hogy segítséget nyújtsak hazatérésükhöz. Persze baráti érzelmeimnek más okai is vannak . . .

— Jól tennéd — vágott vissza Arszaké —, ha abbahagynád a kérlelést, és több figyelmet szenteinel a jogi helyzetnek. A törvény pedig feltétlenül engem támogat, mert a gazdának mindig több jogtme van a birtoklástra, mint a pártfogónak.

— Miért lennél a „gazdájuk”? — csodálkozott Thüamisz.

... A háború jogán! — vágta rá Arszaké. — A háború minden foglyot szolgálává süllyeszt.

Thüamisz megértette, hogy a kormányzó felesége a Mitra-néssel kapcsolatos eseményekre céloz.

— Csakhogy most béke uralkodik, Arszaké — tiltakozott —, nem háború. Az szolgáorba taszítja az embert, emez ellenben szabaddd teszi, az egyik a zarnoki önkény műve, a másik igazi királyi cselekedet. Hogy mi a háború és mi a béke? A szavak megszokott jelentése nem mond sokat, az a lényeg, milyen szándék áll a két szó mögött. Ha ebből indulsz ki, alighanem pontosabban határozhatod meg, mi a jogos és igazságos. Mert ami az illendőséget és az egyéni érdeket illeti, kár vitakozniunk. Vagy talán jó fényt vet rád, javadra szolgál, hogy ország-világ színe előtt ily hevesen ragaszkodsz a két fiatal kül-földihez, s ráadásul még be is vallod?

Az utolsó szavaknál Arszaké végképp elvesztette önuralmát. Az törőnt vele, ami a szerelmesekkel általában: míg titkukat biztonságban érzik, tartózkodóak, de mihelyt rádöbbennek, hogy leplezték őket, azonnal félrelöknek minden szűgyenkezést. A rejtett vágy félénk és bizonytalan, de fedezték csak fel, dacosan vakmerővé válik. Büntudatának biztos jelét adta Arszaké is, mert azt képzelte, hogy Thüamisz gyamíja az érzéseit. Nem tekintette többé látogatójának magas papi méltóságát, hanem női szemérmességéből kivetkőzve, élesen felcsattant:

... Vigyázz, megkerülöd még, amit Mitranéssel tettél! Eljön az idő, mikor Oroondatész példásan megbünteti helytartójának és harcosainak felkoncolóit! Őket kettőjüket pedig nem engedem el! Egyelőre az én rabszolgáim maradnak, és hamarosan — perza szokás szerint — bátyámhoz, a királyhoz kerülnek. Hiába szónokolsz, hiába próbálsz meghatározni, mi az igazságos, a helyes vagy a hasznos. A hatalom birto-kosának semmi szűkség az ilycsfajta fogalmakra. Amit akar, az igazságos is, helyes is, hasznos is! Most pedig hordd el magad a palotából szépszerével, különben tüstént kidobadnak!

Thüamisz az isteneket hívta tanúul, és figyelmeztette Arszakét, hogy ennek rossz vége lesz. Elindult kitéfé. Azt tervezte, hogy a hallottakat tudatja a város polgáraival, és tőlük kér segítséget. Arszaké szavai távoztaiban is elkísérték:

— Papi méltóságoddal sem törődöm! A szerellem csak egy dologgal törődik: hogyan érhet célt!

Arszaké a házszobájába vonult, és behívatta Kübelét, hogy megbeszélje vele, mitévő legyen. Erre annál is nagyobb szűkség volt, mert Akhaimenész nem mutatkozott, s már kezdte gyanítani, hogy megszökött Memphiszből. Valahányszor ke-reste, vagy holléte után tudakozódott, Kübelé folyton új meg új, mondva csinált ürügyekkel hozakodott elő, összehordott hetet-havat, csak úrmője ne sejtse meg, hogy fia Oroondatészhez ment. De hasztalanul erőlködött, egy idő múlva nemcsak megnyugtanni nem tudta Arszakét, hanem épp ellenkezőleg, bizalmatlanságra ingerelte.

— Mit tegyünk, drága Kübelé! — kezdte a beszélgetést a kormányzó felesége. — Hogyan kerüljek ki ebből a kuryaszorítóból? Szerelmem heve nem csökken, sőt egyre fokozódik. Az ifjú közelsége mindig új rápot ad vágyaimnak, ő azonban változatlanul elutasító és hajthatatlan. Kezdetben még szívélyesebb volt hozzám, akkor legalább csalfa ígéretekkel tartotta bennem a lelket, de mostanában nyíltan és kérielhetetlenül elzárkózik kívánságom teljesítése elől. Ennél is jobban gyötör az a gyanú, hogy megtudott valamit Akhaimenésztől — sejttem is, mit — és ezért nem mer cselekedni. Mindennek tetejébe itt van Akhaimenész riasztó eltűnése. Könnyen lehet séges, hogy Oroondatészhez szökött és beárult. Talán meg is győzte? Vagy csak alapos gyanút hintett el a lelkében? Ki tudja? Ó, bár láthatnám Oroondatészt! Egy simogatásom, egyetlen könnyecphem meghódítaná ismét! Meg aztán a feleség jól ismert tekintete is varázslatos, meggyőző erővel szokott hatni a férjre... Leginkább persze attól félek, hogy előbb fognak vád alá helyezni, mintsem Theagenész hajlandóságát

elnyertem volna, Oroنداتész pedig nem várja meg, amíg valam találkozhat, hanem hisz a féljelenésnek, és azonnym-ban büntetéssel sújt. Drága Kübelém, láthatod, milyen veszélyes fordulatot vettek az események. Csupán egy lépés választ el a csúfos bukástól. Moggass meg mindent érdekemben — akárhogyan, de segíts rajtam! Azt se veszítsd szem elől, hogy az én veszttem másokét is maga után vonja. Te keserülöd meg először fiad galád tettét! Nem hiszem, hogy nem szerzettél róla tudomást...

— Úrnőm — válaszolta Kübelé —, rövidesen a tények bizonyíják be, mennyire téves a véleményed a fiamról és hűségéről. Ne az ártatlanokat hibáztasd! A felelősség egyedül téged terhel. Az igazság az, hogy túlságosan gyenge és engedékeny voltál szerelmedben. Ugy viselkedted, mintha nem úrnője és parancsolója lennél ennek az ifjúnak, hanem holmi rabnő, aki még a szeme villanását is lesi. Elcinte talán helyes volt ez a módszer, mert azt hittük, hogy lágy szívű és hajlítható. De íme, dacosan elutasítja szerelmedet. Hadd tapasztalja most az egyszer, hogy a gazdája vagy! A korbács és a kínzások majd engedelmessegre bírják! A fiatalokat mindig felvulkodtá teszi a kényeztetés, rájuk csak az erélyes fellépés hat. Meglásd, a büntetés credményeként ő is megteszi mindazt, amit kegyeideben sűtkézreze ez idáig megtagadott.

— Azt hiszem, igazad van — bólintott Arszaké. — De vajon képes leszek-e elviselni, hogy tulajdon szememmel nézzem végig, miként gyöttrik, fenyítik — éppen őt?

— Lám, megint ellágyulsz — ripakodott rá Kübelé. — Talán bizony nem érte történik az egész? Kicsit kiülődik ugyan, de végül a boldogságot választja, s néhány kellemetlen perc árán te is megkapod, amire sóvárogsz. Attól meg igazán megkímélheted magadat, hogy szenvedéseit végignézd. Add át az ifjút Euphratésznek, mondd meg neki, hogy valamiféle szolgálati mulasztás miatt büntesse meg, te azonban ne légy jelen, legalább nem okoz fájdalmat a látvány. Szó ami szó,

sokkal érzékenyebben érint bennünket az, amit látunk, mint amiről csak hallomás útján értesültünk... Aztán, minchlyt észrevesszük a fiún a változás jeleit, s meg is győződünk alakulásáról, visszaadhatod szabadságát.

Arszakét meggyőzték Kübelé érvei, hiszen a reménytelen szerelmes amúgy sem ismer kíméletet az elutasítóval szemben, s a csalódás gyakran bosszúvágyat szül. Behívatta hát szobájába a főhercelet, és közölte parancsát. Euphratész botgeszen féltékeny természetű ember volt, akár a többi herél, Theagenészre meg különben is régóta fente a fogát — éppen elcget látott, és még többet tételezett fel. Tüstént vasra verette az ifjút, bezárta egy sötét helyiségbe, ahol aztán éheztetéssel és kíméletlen bánásmóddal kezdte gyötörni. Theagenész persze tudta, honnan fúj a szél, de meglepéttét színlelt, és büntetésének indokai felől tudakozódott. Euphratész a legcsekélyebb magyarázatot is megtagadta, sőt napról napra növelte foglya kínjait: jóval kegyetlenebbül hajtotta végre a bosszút, mint ahogyan Arszaké tervezte és megbogya. Senkit sem bocsaított be foglyához az egy Kübelé kivételével, őt is csak úrnője nyomatoikos utatására. Az öregasszony viszont annál gyakrabban látogatta meg Theagenészt, és minden alkalommal, látszólag a legnagyobb titokban, élelmiszert csempézett a börtönébe. Ugy állította be a dolgot, hogy a régi ismeretéből fakadó sajnálat és könyörület vezeti, pedig egyedül azt jött kikémlélni, miként viselkedik az ifjú sanyarú helyzetében, megtrötké-e ellenállását a kínzások. Theagenész fértias elszánt-sága azonban csak tovább erősödött, még keményebben dacolt a kísérésszel. Testileg ugyan kimondhatatlanul szenvedett, de lelkét erkölcsi szilárdsága acélossá edzette. Bűszkén tűrte a rázúduló újabb sorscapást, s még örült is, hogy a kínzó gyötrelmek közepett teljesül egyik leghőbb vágya: alkalma nyílik bizonyítania szerelmét és hűségét. Már az is boldogsággal töltötte el, hogy Kharikleia — akit zárkájában is életének, nap-sugarának, lelkének nevezett — talán hírt kap helytállásáról.

Ezt Kübelé is jól látta, és most gondolt egyet. Bár Arszaké parancsot adott, hogy ne vigyék tűzba Theagenész megkínzását, elvégre nem a halálát akarja, csupán megömi szeretné, az öregasszony mégis a büntetés megszigorítására szólította fel Euphraszt. De hiába reménykedett, hamarosan észrevette, hogy az új próbálkozás is csődöt mond. Most döbönt csak rá, milyen kétségbejuttató helyzetbe került. Hol az járt az fejében, hogy Akhaimenész már leleplezte a palotában folyó gyalogatos üzemeket, s hamarosan eléri Oroondatész bosszúja, hol meg attól tartott, hogy Arszaké Oroondatésznál is hamarabb végez vele, mert segítség helyett csak üres ígéretekkel lakatta jól a vágyait. Elhatározta hát, hogy nem várja be a fenyegető veszedelmet, hanem egy merész tettel elébe vág: vagy sikerül Arszaké szíve vágját mégtissak betöltenie, s akkor elháríthatja úrnője várható kíméletlen haragját, vagy ha nem, bűnének tanúit tünteti el — végső megoldásként ugyanis az összes szereplő megölését tervezte! Ilyen gondolatokkal lépett Arszaké elé.

— Hiábavaló a fáradozásunk, úrnőm ... kezdte. — Ez a megalkodott ifjú nem hajlandó fejet hajtani. Ellenkezőleg, még makacsabb lett! Állandóan az ő Kharikleiját emlegeti, s ez, úgy látszik, gyógyírként hat szenvedéseire. Nem gondolod, hogy — amint mondani szokás — el kellene tenniük láb alól a leányt? Nagyon az utunkban van! Hidd el, nincs más lehetőség: mielőtt Theagenész megtudja, hogy meghalt, nyilván nem is fog többé vágyakozni utána, és enged kívánságodnak.

Arszaké kész örömmel kapott az ötleten, mert Kübelé lírei iszonyatosan felbőszítették, s a düh még jobban felkorbácsolta régi féltékenységet.

— Úgy van — helyeselt. — Bíz csak rám, mindjárt megparancsolom, hogy tüntessék el azt a gyalázatos!

— Igen ám, de ki fogja vállalni a parancs végrehajtását? ... aggályoskodott Kübelé. — Teljhatalmad van ugyan, a törvény azonban tiltja, hogy bárkit is kivégeztes a perzsa tiszviselőlk

ífélete nélkül. Abból pedig sok bajod és kellemetlenség származhat, ha koholt vádakkal akarod bíróság elé állítani a leányt. Még az is bizonytalan, hogy egyáltalában hittel adnának-e szavainak. Inkább bízd rám az egész ügyet, érted mindent megteszek, mindent eltrűk. Csak egy szavadba kerül, és egy varázsszóval segítségével örökre megszabadítalak vetélytársnődtől!

Arszakénak tetszett a terv, nyomban fel is szólította Kübelét, hogy lásson munkához. Az öregasszony elköszönt úrnőjétől, és Kharikleia szobájába ment. A leányt panaszos könnyek között találta, határtalan fájdalomban éppen arra gondolt, hogy búcsút mond az életnek. Homályosan sejtette már, hogy Theagenész valami baj érte, hiába próbálta Kübelé a legkülönbözőbb módokon félrevezetni, hiába indokolta újabb meg újabb ürügyekkel, miért nem mutatkozik, miért nem látogatja meg szokása szerint Theagenész.

— Te szerencsétlen leány — szólította meg a vcnasszony —, mirevaló gyötörmöd és emésztened magadat? Tudd meg, hogy Theagenészt kiengedik, ma estére itt lesz megint! Az úrnő némileg megnéheztelt rá, mert szolgálat közben egyet s mást elvett, ezért be is záratta, de ma feloldja a bűntetés alól. Kegyelmének az a magyarázata, hogy egy hagyományos ünnepet készül megülni — meg aztán én is szót emletem előtte Theagenészed érdekében. Kelj fel hát, nyugodj meg, és végre egyél is egy keveset velem!

— Hogyan lehetnék neked? — viszonzta szavait Kharikleia. — Örökké hazudozol, nem bízom már szavaidban!

— Az összes istenekre esküszöm — fogadkozott Kübelé —, hogy a mai nappal véget ér minden szenvedésem, megszűnnek gyötrelmeid, csak ne kínozd magad halálra! Fogadj szót, egyél valamit, egyelőre azokból az ételekből, melyeket hirtelenjében feltálatlak. Hiszen hosszú ideje egy falat sem ment le a torkodon ...

Kharikleia nagy nehezen engedett az unszolásnak. Elcinte ugyan arra gyanakodott, hogy Kübelé újabb hazugsággal

hitegeti, de az eskü úgy-ahogy eloszlatja bizalmatlanságát. Az örvendetes híreket különben is szívesen fogadta, mert a lélek mindig hajlamos valóságának himni azt, ami után vágyakozik. Mikor a szolgálólány odahozta a vízzel kevert bort, Kübelé intett, hogy az első kelyhet Kharikleának nyújtsa. Ő a másikat emelte szájához. Még nem is ültette fenékgig, egyszer csak heves szédülés fogta el. Dühből lángoló pillanást vetett a szolgálólányra, és gyorsan kiocsantotta kelyhéből az ital maradékát, de egész teste máris iszonyú görcsökben rángatózott.

Döbönt félelem fogta el a jelenlevőket. Bár Kharikleia is megrettent, egyre azon volt, hogy Kübelé kínjait csillapítsa. A varázstál azonban a méregbe mártott nyílveszőnél is gyorsabban hatott. Képes lett volna egy fiatal, egészséges és erős szervezettel is végczeni, nem csoda, ha ilyen idős és elgyengült testben pillanatok alatt a legnemesebb szervekig hatolt. Az öregasszony szeme vadul izzott, majd alább-alább hagyott rángatózása, tagjai megmerevedtek, és bőre lassanként elfekült. Csakhogy az a gonoszság, mely ennek a nőnek a lelkében lakozott, alighanem hatalmasabb volt a méregnél is. Már haladoklott, de akkor is gaszágon törte a fejét: mozdulataival, utolsó, megtört szavaival Kharikleit tüntette fel gyilkosának! Így történt, hogy alig lehelte ki a lelkét Kübelé, Kharikleit bilincsbe verve vezették Arszaké elé. A kormányzó felesége megkérdezte, ő készíttette-e a mérgezet italt, és a legválogatottabb kínzókat helyezte kilátásba, ha nem valja az igazat. Kharikleia viselkedése és válasza mindnyájukat elképesztette. Egy arcizma sem rezdült, a meghunyászkodás legcsekélyebb jele sem látszott rajta, nyíltan kimutatta, hogy helyzete csak gúnyt és megvetést ébreszt benne. Tiszta lelkiismerete tudatában ügyet sem vetett az aljas vádaskodásra, mástrézt meg boldog volt, hogy követheti a halálba Theagenészt. Külön szerencse — gondolta —, hogy nem kell bűnös módon önkézzel vel kioltania életét, megteszik helyette mások . . .

— Ha Theagenész él, te nagyszerű asszony . . . monda Arszakének —, akkor kijelentem, hogy a gyilkosság nem az én felkemen szárad. Ha viszont szent és tiszteletré méltó parancsaiad folytán valami baja esett, nem szükséges, hogy kínvallatásnak vess alá. Akkor elismerem, hogy én mérgeztem meg dajkádat, aki téged anyai szépre, jóra megtanított. Csak ölj meg habozás nélkül! Nyilván ez a legjobb kívánsága Theagenésznek is, becsületen vágyaid becsületes visszautasításának. Kharikleia szavai őrzöngő dühre lobbantották Arszakét. Nyomban megparancsolta, hogy a legkíméletlenebb bánásmódban részesítsék a leányt.

— Hurcoljátok el innen ezt a gyálázatos teremést így, megköztövel! Mutassatok meg neki dicső szerelmesét, méltó sorsársát! Aztán verjétek bilincsbe tetőtől talpig, bízzátok őt is Euphratész őrzetére. Holnap majd a perzsa bírák kimondják felette a halálos ítéletet.

Kharikleit kivetették. Az a szolgálólány azonban, aki a mérgezett borral telt kelyhet nyújtotta Kübelének, véletlenül szintén a nézők közé keveredett. Ő volt az ifjak egyik ión rabszolgája; annak idején egy fiúval együtt Arszakétól kapták ajánlékba. Talán Kharikleia nyerte meg rokonszenvét a hosszú és csaknem állandó együttét alatt, talán az istenek akarták így — mindenestre elöntötték szemét a könnyek. Sójajva jegyezte meg:

Szegény Kharikleia! Pedig nem vétett semmit!

Szavai felpiszkálták a körülötte álló néhány ember kíváncsiságát. Ezek unszolni kezdték, beszéljen világosan. A szolgáló ekkor bevallotta, hogy saját kezűleg nyújtotta át Kübelének a mérgezett borral megtöltött serleget. Kübelé már előzőleg otthagya nála — mesélte —, s parancsára Kharikleának kellett volna adnia, őt azonban nagyon megdöbbenette a szörnyű megbízatás, Kübelé pedig még zavarba is hozta, mert folyton intgetett, hogy előbb Kharikleit szolgálja ki: így aztán igazán nem csoda, ha összezserélte a kelyheket, és éppen azt kínálta

oda az öregasszonyok, amelyikben a mérgezett ital... Az elbeszélés fűtanú azonnal Arszakéhoz viték a szolgálot. Mindégükik kitörő örömmel vette tudomásul, hogy a Kharikleia ellen emelt vádak alaptalanok — a nemes jellem és a szépség még a barbár szívekben is mindig mélységes szánakozást ébreszt. Csakhogy hiába ismételte meg vallomását a tabszolgalány, szavainak nem sok foganatja lett.

— Alighanem a cinkosa vagy! — kiáltott Arszaké.

Parancsot adott, hogy őt is kötözzék meg, és tartású fogva a tárgyalásig. Annyit utasítását végrehajtották, küldöncöket mecsített mindazokhoz a perzsa tisztviselőkhöz, akik csak magas méltóságuknál fogva részt vehettek az államtanársban, meg a bírásokodás és az ítékezés munkájában. Megüzenté, hogy másnap járuljanak a színe elé.

Mikor a meghívottak reggel összegyűltek, Arszaké leültette őket, és személyesen mondta el a vádbeszédet. Először bejelentette, hogy mérgezés történt, majd áttért a körülmények részletes ismertetésére. Közben zokogva panaszkolta el, hogy pótolhatatlan, felbecsülhetetlen veszteség érte, felhívta a bírák figyelmét, milyen rútul fizetett meg jóságért a vádlott, noha idegen létere befogadta házába, tejbe-vajba fűrésztötte... Arszaké szenvedélyes és kíméletet nem ismerő ügyésznek bizonyult, Kharikleia meg sem próbálta, hogy védekezze. Újra elismerte a vád igazságát, és váltig bizonygatta, hogy a mérget valóban ő csempészte Klübelé borába. Sőt azt is megjegyezte, hogy örömmel végzett volna Arszakével is, de sajnos rajtakapták, mielőtt még sort keríthetett volna rá. Végül elkezdte szentíró szembe ócsárolni Arszakét. Szinte mindent megtett, hogy a bírákat a legkeményebb ítéletre ingerelje...

Szándékosan cselekedett így. Előző éjszaka ugyanis — miután börtöncellájuk mélyén kölcsönösen beszámoltak egymásnak a történekről — abban állapodtak meg Thegenésszel, hogy szükség esctén, bármilyen alakban jelenjék is meg, önként sietterik halálukat, legalább végérvényesen megszabadulnak

hánvatott és gyötrelmes életüktől, nem lesznek többé engesztelhetetlen balsorsok áldozata. Meggyezésükhöz híven Kharikleia már akkor felkészült a végsőkre: ruhája alatt szorosán a testre övezte a bölcsője mellé kitett ékszereket, melyeket mind ez ideig magával tudott menteni, s úgy viselte, mint halotti díszét. Ezért nem iparkodott egy szóval sem cáfolni a gyilkosság vádját, ezért állt elő állítólagos gyilkossági számdékával is.

A láttak és hallottak alapján a bírák nem sokat tanakodtak. Rövidesen mágyahalálra ítélték a leányt, s csupán fiatalágának és lenyűgöző szépségének köszönhetette, hogy nem a legszörnyűbb perzsa büntetéssel sújtották. Alig hangzott el az ítélet, a hóhérok megragadták Kharikleiat, és kihurcolták a városfalak mellé. Közben egy kikiáltó állandóan azt harsogta, hogy a foglyot mérgekeverés miatt máglyán fogják megégetni. A kis csoport köré hatalmas tömeg sereglett össze a városból; aki csak látta, hogyan vezetik Kharikleiat a vesztőhelyre, aki csak a villámgyorsau terjedő hírcsből megtudta, mi készül, mind oda igyekezett.

Megjelent Arszaké is, hogy a falakról szentantúja legyen az eseményeknek. Nem tudta volna elviselni, hogy ne lakassa jól szemét Kharikleia megbüntetésének iszonyú képcével.

Anint a hóhérlégények elég magasta építették a máglyát, tüzet vetettek alája, s mikor a láng bekapott a falasárokba, erővel akarták odavonszolni Kharikleiat. A leány azonban könnyörgött, hogy még engedjenek egy kis időt, utána — ígéri — önként lép a máglya tetejére. Azzal ég felé emelte a kezét, abba az irányba, ahol a nap ragyogott, és hangosan kiáltotta:

— Napisten, Földanya, és ti, földön és föld alatt lakozó szellemek, akik felismeritek és megbüntettek az emberi gonoszságot, legyetek tanúim, hogy a terhemre feleért bűnbán ártatlan vagyok, és saját jószántamból vállalom a halált, mert balsorsom elviselhetetlen teherként nehezül rám! Fogadjatok

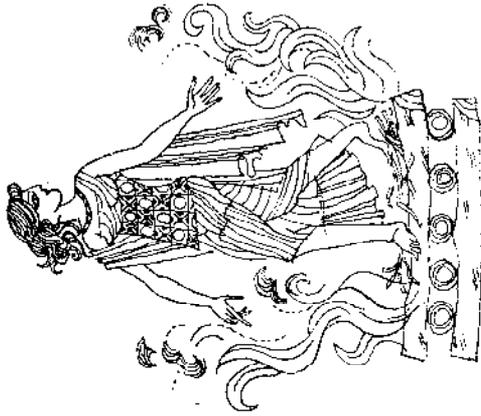
kegyesen! Ne késetek megbüntetni ezt a romlott, törvény-  
szegő, házasságtörő nőt, Arszakét, aki csak azért végeztet ki,  
hogy elszakíthassa tőlem a jegyesemet!

Szavai belevesztek az általános felzúdulásba. A körülállók  
egymást túlkibálván követelték, hogy halasszák el a kivégzést,  
rendeljenek el az ügyben újabb vizsgálatot. Sokan nem marad-  
tak meg a szavaknál, hanem már-már tetleg is beavatkoztak  
volna, Kharikleia azonban megelőzte őket: felhagott a mág-  
lyára, és megállt a falokmány középső részén. Hosszú percek  
teltek el anélkül, hogy bármi bántódása esett volna. A lángok  
ott lobogtak ugyan körülötte, de nem ártottak neki, sőt nem  
is értek hozzá, ha pedig valamire elmozdult, kitértek előre.  
Nem tettek vele mást, csak beragyogták, megvilágították.  
Még jobban kiemelték szépségét. Olyannak látszott Kharik-  
leia a máglyán, mint egy gyönyörű menyasszony, aki lángok-  
ból folt nászágyon hever...

A különös jelenség őt magát is meglepte, s hogy sietesse  
halálát, ide-oda lépegetett a fahalmaz tetején. Mindhiába ...  
a tűz visszahúzódott, szinte menekült a közeledtére! A hóhér-  
legények nem hagyták annyiban a dolgot. Arszaké fenyegető  
intéseinek engedelmesskedve, lázas sietéssel fahasábokat és  
folyami nádat dobáltak a máglyarakásra, és minden erővel  
igyekeztek növelni a tűz erejét. Eredmény azonban így sem  
mutatkozott. A város lakosainak csodálkozása nőttön-nőt,  
s végül már meg voltak győződve, hogy Kharikleia az istenek  
oltalma alatt áll.

... A leány ártatlan! A leány nem bűnös! -- kiáltották.

Egyesek odanyomultak a máglyához, hogy megmentésük,  
élükön Thüamisszel -- az utolsó pillanatban ugyanis ő is meg-  
érkezett, mert a hatalmas zaj clárulta, mi történik. Az új pap  
buzdította legharsányabban polgártársait, hogy szabadítsák  
ki Kharikleiat. A merészebbek már hajlandók lettek volna  
lesegíteni a leányt, de nem mertek közeledni az égő faalkot-  
mányhoz. Csak szóval bátorították, hogy ugorjon le nyugod-



tan, hiszen aki a tűz kellős közepén sértetlen marad, annak  
a lángok áttörése sem jelent semmi kockázatot. A látottak és  
hallottak Kharikleiat is meggyőzték arról, hogy valóban az  
istenek közbelépésével menekült meg, hálátanság lenne jósa-  
gukat elutasítani, s földre szökött a lángok közül. A nép örö-  
mében és csodálatában egyhangú, eget verő ujjongásba tört ki,  
így dicsőítette az istenek hatalmát. Arszaké dülva-fülva sietett  
le figyelőhelyéről, a falakról. Egy kis kapun keresztül, nagy  
csapat fegyverese és a perzsa előkelőségek kíséretében a máglya  
felé tartott, megragadta Kharikleiat, és vészjóslo tekintettel  
így szólt a néphez:

--- Szegyen, gyalázat! Ezt a méregkeverőt, ezt az elvetemült  
nőszemélyt akarjátok megmenteni a jogos büntetés elől? Ezt  
a gyilkost, aki ráadásul beismerő vallomást is tett, miután  
tettén rajtakapták? Ha ilyen bűnös nőt támogattok, akkor a  
perzsa törvényeket, magát a királyt és a király kormányzóit,

tisztevelőit, bírát is semmibe veszitek! És mindezt miért? Mert szánakozást ébresztett bennetek, hogy nem égett el a máglyán! Mert holmi isteni segítségnek tulajdonítottok a dolgot. Ugyan, törjtek észre! Mindez csak még jobban megröszti a méregkeverés vadját! Vagy nem azt bizonyítja-e éppen, hogy óriási varázshatalom van a kezében, hogy a tűz pusztító erejének ellen tud állni...?! Most pedig meghívlak benneteket a holnap tartandó tárgyalásra. Aki jönnek látja, jöjjön el: a ti kedvetekért a legszélesebb nyilvánosság előtt tartom meg. Ott majd meghallgatótok, hogyan ismeri be tettét, és hogyan tanúskodnak ellene őriztemben levő cinkostársai!

Azzal nyakon ragadta a leányt, megparancsolta testőreinek, hogy nyissanak utat a tömegben, és elvezette Kharikleát. Né-melyek elégcdetlenkedtek, sőt a nyílt ellenállás gondolatát forgatták fejükben, de a többiek engedelmesen meghátráltak. Egy részük már valóban hajlandó volt hitelt adni a méregkeverés vadjának, mások meg Arszakétól és katonáitól félték.

Kharikleia tehát ismét Euphratész foglya lett. Megint vasra verték, erősebben, mint előzőleg, és szigorú őrizetben tartották, hogy másodsor is elítélhessék és megbüntethessék. A leány mégis csodálatos nyereségnek tartotta gyötrelmek fog-ságát: együtt lehetett Theagenészsel, és elmesélhette, mi történt vele. Persze Arszaké a két fiatal összezárását is bosszúvágyból rendelte el, az a kegyetlen gondolat irányította, hogy jobban fognak kínlódní, ha közös börtöncellába kerülnek, ahol csak bilincsekben, a büntetések terhe alatt meggörnyedve lát-hatják egymást. Márpedig a szeretett lény kínjai a szerelmesben a sajátjánál is égőbb fájdalmat keltenek... Számukra azonban hogy egyforma megajlázásokat viselnek el. Ha egyikük netán kevesebbet szenvedett volna, legyőzöttnek érezte volna magát, azt érezte volna, hogy a másik többet tűr szerelméért, mint ő. Örömlüket tetézte a kölcsönös vigasztalás és beszélgetés lehetősége is. Most legalább háborítatlanul buzdífhatták egy-

mást, hogy nemesen és bátran tűrjék a sorscsapásokat, rendü-letlenül tartsanak ki a tisztaság és a hűség mellett.

Sok minderről beszélgettek, kósó éjszakáig. Csupa olyas-miről folyt a szó, ami feltétlenül eszébe jut két embernek, ha már csak egyetlen éjszaka áll rendelkezésükre, utána soha többé nem találkozhataak, s szeretnők maradéktalanul kilhasználni utolsó együttlétküket. Végül azon kezdtek töprengeni, mivel magyarázzák, hogy Kharikleia oly csodás módon megmenekült a máglyahaláltól. Theagenész az isteni kegyelem művének tartotta az esetet: nyilván haragra lobbantak Arszaké galád, törvénypró ítélete miatti, és könnyörületükben pártját fogták az ártatlan Kharikleának. A leány azonban kételkedett.

— Nagyon valószínű — ismerte el —, hogy megfoghatatlan menekülésemet emberfeletti, isteni erők segítették elő. De ugyanakkor súlyosnál súlyosabb megpróbáltatások érnek szün-telenül, a legkülönfélébb gyötrelmek és szenvedések szakad-nak ránk. Nem az ellenkezőt bizonyítja ez? Hogy az istnek üldöznek, hogy éppen rosszindulatuk megnyíltakozásait ta-paszalhatjuk lépten-nyomon? Vagy pedig igazán különös mó-don tesznek csodát: előbb élerveszélybe sodornak bennünket, hogy aztán kilátástalan helyzetünkkel megszabadíthassanak...

Még folytatta volna, de Theagenész csitította, figyeimez-tetve szerelmesét, hogy jámborabb és tiszteletudóbb hangot használjon. Kharikleia egyszer csak félbeszakította szavait:

— Jóságos istenek! Most döbbenek rá, hogy tegnap éjszaka álmot láttam — ámbrár ki tudja, nem volt-e valóság? Valahogy el is feledkeztem a dologról, és csak beszélgetésünk befejező része idézi emlékezetembe. A megboldogult Kalaszirász jelent meg előttem, talán csak álomképként, de lehet, hogy teszi való-jában. Egy versbe szedtem mondattal szólított meg, mely — ha jól emlékszem — így hangzott:

*Pantarbé viselője, ne félj te a máglya tüzétől,  
megteszi, hidd el, a sors, könnyen, amit csak akar.*

Kharikleia szavaira Theagenész összerázkódott, mint a meg szállottak. Amennyire bilincsei engedték, felemelkedett és izgatottan kiáltotta:

— Legyenek kegyelmesek hozzánk az istenek! Nekem is egy verses jóslat jut az eszembe! Ugyanaz a jós adta, Kalaszirisz, vagy valamelyik isten, aki Kalaszirisz alakjában lépett elém. Ezt mondta:

*Rád etióp föld vár, és ott lesz véled a lány is,  
immár pattan a zár memphiszi börtönödn.*

Sajnos, sejttem, mire vonatkozik a jóslat. Az „etióp föld” nyilván az alvilág, mert „ott lesz a lány is”, tehát Perszephonéval, az alvilág istennőjével fogok találkozni. A megnyíló börtönajtó is azt jelképezi, hogy az életet hagyom el, testem börtönéből szabadulok ki. De vajon mi az értelme a hozzád intézett jóslatnak? Van benne egy feltűnő ellentmondás: pantarbé „mindentől féltő”-t jelent, és a mondat mégis arra buzdít, hogy ne félj a máglya tüzétől!

— Drága Theagenészem — válaszolta Kharikleia —, az örökös balsors az oka, hogy hovatovább semmi sincs, ami ne sötét sejtelmekre és következtetésekre indítana. Hiába, az emberk gondolkodása szerencséjük vagy balszerencséjük szerint alakul. Nekem az a véleményem, hogy sokkal örvedetesebb a jóslatod, mint gondolod. A lány talán én vagyok, és velem jutsz el egykor a hazámba, Etiópiába, miután megmenekülél Arszakétól és börtönéből. Mi persze el sem tudjuk képzelni, hogyan válhat ez valóra, az istenek viszont, akik a jóslattal megismertettek bennünket, mindenhatóak, és nem felejtik el adott szavukat. Íme, az ő akaratuk folytán a rám vonatkozó jóvondulás már teljesedett is: élek, elkerültem a biztosnak látszó halált. Tegnap bizony nem gondoltam volna, hogy életem megmentőjét magamon viselem, most azonban, azt hiszem, felismertem. Tudod, milyen gondosan ügyeltem min-

dig, hogy a mellém kitett ismeretőjelek állandóan a kezem ügyében legyenek. Még sokkal inkább vigyáztam erre, mikor elféltésemet és utolsó órámat vártam: ruháim alatt titkon a testemre erősítettem valamennyit. Ha épségben maradok — gondoltam —, kincseim segítségével a legmosztoliább viszonyok között is jól élhetünk, ha pedig bajom esik, legalább nem hiányzik rólam a végső, halotti dísz. A pazar nyakláncok, indiai és etióp drágakövek között van egy gyűrű is, Theagenészem, melyet anyám eljegyzési ajándékkul kapott édesapámtól. A foglalatába drágakövet illesztettek, egy úgynevezett pantarbé követ, és ezt szent írásjegyekkel vésték tele. A bővő jelek adhatják a gyűrűnek azt a titokzatos, isteni képességet, hogy viselőjétől távol tartja a tűz lángjait, és érzéketlenné teszi a hőséggel szemben is. Nyilván ez a kő védett meg az égick akaratától, legalábbis én nem tudok egyébre gondolni. A feljetheretlen Kalaszirisz többször is említette, hogy a mellém kitett kendőn — most a derekamra csavarva viselem — írásos feljegyzést olvasott: a feljegyzés megemlíti a követ, és beszél varázshatalmától is.

— Valószínű, sőt biztos, hogy igazad van — helyeselt Theagenész —, hiszen magyarázatod teljesen összevág az eseményekkel. De vajon holnap miféle pantarbé szabadít ki a várható veszélyek közül: Amelyik nálad rejtőzik, csak a tűz ellen oltalmaz meg, a halhatatlanságot azonban sajnos nem biztosítja. Márpedig elkészülhetünk rá, hogy az a gyalázatos Arszaké valami más, újabb büntetést eszel ki. Ó, bárcsak mindkettőnket, ugyanabban az órában, ugyanazzal a halállal sújtana! Nem pusztulást jelentene az ítélete, hanem megpihenést annyi szenvedés után...

— Emiatt se aggódj — biztatta Kharikleia —, második pantarbékn az a jóslat, melyet neked adott az ég. Bizzuk magunkat az istenekre: úgy édesebb lesz az örömünk, ha megmenekülünk, és szükség esetén szenvedéseinket is állhatatosanabb fogjuk tűrni. Beszélgetés közben könnyes szemmel, sűrűn erőstgették,

hogy saját sorsuknál is jobban aggasztja őket a másiké, és újra meg újra búcsút vettek egymástól. Megesküdtek az istenekre és balsorsukra, hogy szerelmükhöz mindhaláláig hűségesek maradnak...

Éppen ebben az órában érkezett meg Memphis falai alá Bagóasz és ötven lovasa. Még koromsötét éjszaka volt, és az egész város mély álomba merült. Csendben felébresztették a kapuőröket, megmondták, kisdodák, s amint beengedték őket, gyorsan, de zajtalanul a kormányzói palotához vonultak. Bagóasz felállította lovasait a palota körül, hogy védelmére szellessenek, ha ő az épületben valami ellenállásba ütközne, s ott hagyta csapatát. A titkos kapuhoz ment. Könnyen bejutott a csak retesszel elzárt ajtón, majd megnevezte magát az őt előtt, és figyelmeztette, hogy érkezésétől senkinek se szóljon. Nyomban Euphratészhez indult. A palotát ismerte, akár a tenyerét, s a hold is éppen akkor kelt fel, úgyhogy a derengő félhomályban könnyen eltalált a szobájáig. Mikor belépett, Euphratész az ágyában feküdt, és aludt. Bagóasz minden tükörtörizás nélkül félrázta álmából, amire a főherélt lármáznai kezdett, és remegő hangon kiáltozta:

— Ki az? Ki van itt?

— Én vagyok, Bagóasz — nyugtatta meg a másik. — Hozz nécesst!

Euphratész engedelmeskedett. Előlévra egyik bennfentes tab-szolgáját, megparancsolta, hogy gyűjtsön világot, a többiket pedig hagyja aludni tovább. A szolgálta néhány perc múlva ismét megjelent, elhelyezte a lámpát a tartón, és eltávozott. A főherélt most már nyugodtan kérdezősködhettek:

— Miért ilyen hirtelen és váratlanul? Ez valami rosszhat jelent!  
— Nincs szükség hosszas magyarázatra — válaszolta Bagóasz. — Nésze, itt van két levél. Olvasd el. Előbb azonban nézd meg jól a pecsétet, és győződj meg róla, hogy Oroondatész parancsát tartod a kezvedben. Az utasítást azonnal, még ma éjjel végre kell hajtano, hogy elkerüld a feltűnést. Azt viszont

döntsd el te, célszerű-e Arszakénak rögtön átadni a hozzá címzett levelet.

Euphratész kezébe vette a két írást, elolvasta, és csak azután szólalt meg ismét:

— Bizony Arszakénak fájdalmas csapat jelent a paranes! Allapota enélkül is egészen kétségbecjítő. Tegnap, alighancm az istenek büntetéséből megbetegedett, magas láz öntötte el, és a láb ereje ma sem csökken. Vajmi kevés a remény, hogy életben marad. Viszont ezt a levelet nem mutatom meg neki akkor sem, ha makkegészséges volna. Nem én! Hiszen Arszaké inkább belehalna, és ráadásul magával együtt megölné minket is, semhogy önkéntesen lemondjon a két fiatalról. Hidd el, a legjobbkor jöttél. Vedd át a görögöket, és tégy meg minden tőled telhető a védelmükre. Légy hozzájuk nagyon kíméletes, mert mindkettőjük sorsüldözött, szerencsétlen teremtés. Nálunk is válogatott megaláztatásokkal és szenvedésekkel sújtották őket — persze Arszaké akarta, én csak vonakodva, nehéz szívvel engedelmeskedtem. Megítélsem szerint előkelő család leszármazottai, és megpróbáltatásaik során a szemem látára bizonyították be, hogy jellemük szilárd és mocsoktalan.

Beszélgetés közben Euphratész a börtönhöz kíserte társát. Theagenész és Kharikleia láncra verve, a sok gyötrelemtől megkínzottan hevert cellája mélyén, de nyúlának termetük és szépségük így is őszinte bámulatot ébresztett Bagóaszban. Itt a vég --- gondolták a fiatalok ---, Bagóasz és Euphratész azért jönnek ilyen szokatlan időpontban, hogy elvezessék őket utolsó újukra, ahol a halál vár rájuk. Először mindketten megrejtettek, de hamarosan visszatért lelkiyugalmauk, és derült, békés tekintetükből éjszakai látogatóik könnyen kiolvashatták, hogy megérkezésük nem aggodalmat, hanem örömet okozott nekik. Amint Euphratész odalépett melléjük, és kezdte leoldani bilincseiket a fatöngökről, melyekhez hozzá voltak erősítve, Theagenész gúnyosan kiáltott fel:

— Valóban nagyserű gondolat! Hát a sötét lelki Arszaké

azt képzeli, hogy az új leple alatt észrevétlenül viheti végbe törvénytelen tetteit? Az igazság szeme elég éles, hogy a legrejtettebb, legutköltabb gazságokat is felfedezze! Csak tegyék nyugodtan, amit megparancsolt. Akár a máglya, akár a vízbe fojtás, akár a lefejezés lesz a sorsunk, én csak egyet kérek tőletek: egyszerre és egyazon módon vessétek véget életünknek!

Theagenész kéréséhez Kharikleia is csatlakozott. A két herélt félig-meddig megértette, mit mondanak, s míg kikísérték a fiatalokat börtöncellájukból, egyikük sem tudta elfojtani kitörő könnyeit.

A kis csoport rövidesen kilépett a kormányzói palota kapuján, csak Euphratész maradt az épületben továbbra is. Bagóasz és lovasai tüstént megszabadították a foglyokat bilincseik tetemes részétől: annyit hagytak rajtuk csupán, amennyi nem jelentett gyötürő terhet, de meggátolta a szökést. Aztán lóra emelték őket, kört formáltak körülöttük, és gyors iramban útnak indultak Thébai felé. Az éjszaka hátralevő ideje szakadalan lovaglással telt el, a napfelkeltét követő harmadik óráig egyetlen pernyi pihenőt sem tartottak. Ekkorra azonban elviselhetetlenné vált a hőség, mert nyár volt, és Egyiptom földjén ilyenkor perzselően tűznek a napsugarak. Hovatovább az álmatlanság is érződött rajtuk, Kharikliát pedig szemlátomást halálosan kimerítette a folytonos lovaglás. Fizért úgy döntöttek, hogy leszállnak a lóról és megpihennek: legalább állataik is kifújhatják magukat, meg a lány is felfrissülhet egy kissé.

A Nílus partja ezen a vidéken beugró szirtfokot képezett, ami megtörte a víz egyenes folyását. A hullámok félkör alakú ívet írtak le, csak az újukban álló magasztal túlsó oldalán hőmpölyög-hettek tovább a régi irányban. A folyó kanyarulata tehát egy földnyelvet zárt közre, ahol az állandóan nedves talajon dúts rét pompázott. A kövér fű és egyéb növényzet bőséges legelőt biztosított az állatoknak, a területet sűrűn borító perzsafák, szikomorifák és a szokásos Nílus-parti cserjék árnyékos pihenőhelyet kínáltak az emberek részére. Itt, a fák lombjai által alko-

tott természetes sátorláborban telepedett le lovasaival Bagóasz. A herélt mindjárt falatozáshoz látott, és megkínálta a két fiatal is. Theagenész és Kharikleia egy ideig szabadkoztak ugyan, de végül engedtek unszolásának. Teljesen felesleges emüük — mondogatták eleinte —, ha hamarosan úgys meghalnak... Bagóasznak csak hosszas fogadkozás és magyarázgatás árán sikerült meggyőznie őket, hogy ilyesmütől szó sincs, Oroondatész elé mennek, nem kivégzésre.

Lassankint alábbhagyott a rekkenő déli meleg. A nap már nem az égbolt középerétől tűzött a földre, hanem ferdén, nyugat felől szórta sugarait. Bagóasz és csapata éppen szedelőzködött, hogy folytassák újjukat, mikor sebes vágásban egy lovas érkezett hozzájuk. A küldönc nagy nehezen megfékezte vetejékező paripáját, a száguldás miatt elfúlt haugon, négy szemközt jelentett valamit Bagóasznak, majd félrevonult, hogy kipihenje fáradalmait. Bagóasz néhány percig komor töprengésbe merült. Láthatóan az újonnan hallott híreket forgatta a fejében.

— Nyugodjatok meg, idegenek — mondta aztán Theagenésznek és Kharikliának —, ellenségetek meglakolt. Arszaké halott! Mihelyt tudomására jutott, hogy elhoztunk benneket a palotából, felakasztotta magát, öngyilkosságba menekült kivégeztetése előtt. Késéskívíül számolt Oroondatész és a király büntetésével, sejtette, ha nem is juttatják bakó kezére, haláláig megbélyegezve, szégyenben kell élnie... Erről az újságról hozott jelentést az imént Euphratész futára. Legyetek hát nyugodtak, és nézzetek bizakodással a jövőbe! Hiszen ti, szavahihető forrásból tudom, semmit sem vétettetek, Arszaké pedig, az igazi vétkes, nem okozhat több kellemetlenséget.

Bagóasz a két fiatal rokonszenvét akarta elnyerni közlékenységével. Igen gyatrán beszélt ugyan görögül, mondataiban hemzsgtek az oda nem illő, vagy nehézkes kifejezések, de elmondta, hogy neki is örömet okozott Euphratész üzenete, maga is régóta mélységes ellenszenvenvel figyelte Arszaké zabolátlanságát, dőllyfős, kényüri hajlamait. Szavai felbátorítot-

ták, megvizsgálták a két foglyot. Bagóasz, nem is alaptalanul, azt remélte, hogy Oroondatsz különleges éjsmerésben és kitüntetésben részesíti, ha eljuttatja hozzá Theagenészt és Kharikleát. Elvégre az ifjú -- gondolta -- dalias szépségével elhomályosítja a kormányzó összes többi szolgáját, a leány meg, ez a páratlanul gyönyörű teremtes, Arszaké öngyilkosságával esetleg urának felesége lehet. Theagenész és Kharikleia is megörült a hírtnek. Hangosan magasztalták az isteni igazságszolgáltatást, és szilárdan bírték, hogy legádázabb rosszakarójuk pusztulása után, kerüljenek bármennyire súlyos helyzetbe, komolyabb bajjuk már nem történhet: mint sok más emberrel megessik, még a halál is elvesztette előttrük minden félelmetességét, mihelyt ellenségük meghalt.

Késő délutánra járt az idő. Lágy szellő támadt, a levegő kellemesen lehűlt: elérkezett az alkalmas pillanat az utazás folytatására. Bagóasz csapata nyeregbe szállt. Egész este, egész éjszaka erőltetett iramban vágattak Thébai felé, hogy ott érhessek Oroondatsz. Igyekszetük mégis kárba vesztett. Másnap hajnalban ösztetálkoztak a sereg egyik harcosával, aki hírül adta, hogy a kormányzó citávozott Thébaiból. Az ő feladata -- fűzte hozzá -- éppen az, hogy minden katonát és fegyverest, még ha a hátrahagyott helyőrségek valamelyikéhez tartozik is, haladéktalanul Szüéné városába irányítson. Sajnos, országszerte nagy a nyugtalanlás, félnek, hogy a kormányzó elűző, a villámgyorsan betörő etióp hadak előbb érik el a várost... Bagóasz ettől kezdve irányt változtatott, és Thébai helyett Szüéné felé vezette lovasait.

Nem jártak messze a várostól, mikor egy jól felszerelt, csupa fiatal harcosból álló ellenséges alakulat csapdájába kerültek. Az alakulat katonái azt a parancsot kapták, hogy hatoljanak előre, derítsék fel az utat, biztosítsák a sereg zömének háborítatlan felvonulását. A vidéket azonban egyikük sem ismerte, és a hirtelen leszálló esti sötétségben eltévedtek. Mivel túlságosan messze szakadtak bajtársaiktól, elrejtőztek a Nílus-parti nádasok



között. Itt biztonságban érezhették magukat, és alkalomadtán a perzsáknak is kellemtelen meglepetéseket okozhattak. Miután egész éjszaka éberben várakoztak a nádrengteteg fedezékében, pirkadatok észrevették Bagóaszt és lovascsapatát, mely közvetlenül mellettük haladt el. Hamarosan kiderült, hogy milyen kevesen vannak. Hagyták őket egy darabon bántatlanul továbblovagolni, s mihelyt meggyőződtek róla, hogy nem csupán holmi előőrsöt látnak, egyszerre előbukkantak a nádasból és harsány csaraktálással rájuk rontottak. A heréltnek és lovasainak a váratlanul felharsanó csatálátásoktól inába szállt a bátorsága: a támadók arczinc elárulta, hogy etiópokkal akadtak össze. Azt is látták, hogy az ellenfél hatalmas túlerőben van -- a felderítővállalkozáson ezer könnyű fegyverzetű harcos vett részt --, céltalan lenne velük harcba bocsátkozni. Nem is igyekeztek pontosan felmérni a helyzetet, hanem rögtön meghátráltak, de eleinte sokkal lassabb iramban távolodtak, semmint lovaiktól telt, nehogy távozásuk fejvesztett menckülésnek tűnjön. Az etiópok, kétszáz tróglodlúttal -- vagyis barlanglakóval -- az élen, üldözésükre indultak.

Ezek a trógloditák Etiópia egyik részén, az arabok tőzomszédóságában pásztorkodtak. A természet a gyors futás képességével ajándékozta meg őket, s ezt gyermekkoruktól fogva céltudatosan fejlesztették is magukban. A nehéz fogvyerek forgatását nem gyakorolták soha, és ha csatára került a sor, legfeljebb paritvát használtak. Harcmódozuk a meglepetésszerű támadás volt, viszont valahányszor azt tapasztalták, hogy az ellenség erősebb náluk, nyomban kerekct oldottak. A győztes mindig lemondott arról, hogy üldözéssikkkel próbálkozzék. Olyan fűgén szedték a lábukat, mintha szárnyuk nőtt volna, és tudta nundenkí, hogy végül nyomtalanul eltűnnek különféle kcskeny bejárátú üregekben és rejtett sziklaodúkban.

Most is így történt. A trógloditák gyalogosan is beérték a lovasokat, néhányat paritvialövésseikkel megsebesítettek, de a perzsák hirtelen ellentámadását nem várták be, hanem hanyatt-homlok visszairamodtak bajtársaik felé, akiket jócskán megelőztek. Amikor Bagóasz csapata meglátta, hogy a trógloditák futásnak eredtek, és nincsenek is sokan, vérszemet kapva vágatott utánuk. Mikor aztán némileg hátraszorították támadóikat, hirtelen megfordultak, sarkantyúba kapták lovaikat, megcsercsették a kantárt, és amilyen gyorsan csak lehetett, újra menekülni kezdtek. Sikerült is mindannyiuknak egérutat nyerniük, mert a Nílus kanyarulata mentén emelkedő magaslat hamarosan eltakarta őket az üldözők szeme elől.

Bagóasz viszont fogságba került. Paripája összerogyott alatta, ő meg az állattal együtt elterült a földön; egyik lábán súlyos sérülést is szenvedett, és sebe teljes mozdulatlanúságra kényszerítette. Mellette ejtették foglyul Theagenészt és Kharikleit, akik önként szálltak le lovukról. Enélkül alighanem kiszöktettek volna a támadók kezei közül, de egyikük sem akarta ebben hagyni Bagóaszt, hiszen a herélt emberségesen bánt velük, és elnyerte bizalmukat. Igaz, volt egy mélyebb oka is annak, hogy ilyen könnyen beletörődtek az elfogatásba. Theagenész figyelmeztette Kharikleit, hogy álma közeledik a meg-

valósláshoz, lám, itt vannak az etiópok, akiknek földjére a végzet rendeléséből el kell jünniük, talán éppen fogolyként; helyesebb lesz, ha megadják magukat, és a bizonytalan jövőt választják, nem pedig azokat a biztos veszélyeket, melyekkel Oroondatész ndvarában feltétlenül szembe kellene néznünk . . . Kharikleia is felismerte a végzet útmutatását, és erősen reménykedett, hogy sorsuk rövidesen jobbra fordul. A közeledő katonákban máris inkább barátut, mint ellenséget látta. Gondolataiból azonban semmit sem árult el Theageucsének, csak bólintott egyetértése jeléül.

Mikor az etióp katonák közvetlen közelükbe érték, Bagóaszról külseje alapján mindjárt látták, hogy nem harcos, hanem herélt. A két fegyvertelen, megbilincsel fiatal azonban, akik feltűnően előkelfőknek és szépeknek tűntek előttük, faggatóra fogták. A kihallgatással egy egyiptomi származású társukat bízták meg, mert az anyanyelvén kívül még perzsál is tudott, és biztosak voltak benne, hogy a két idegen mindkét, de legalábbis az egyik nyelven feltétlenül megérti a kérdéseket. (Régi harci tapasztalat, hogy a fűrkésők és felderítők közül néhánynak ismernie és beszélnie kell az idegen, ellenséges terület lakosainak nyelvét, különben nem kémlelhetik ki alaposan, mi történik körülöttük, milyen hírek keringenek a nép között.) Szerencsére Theagenész már elég hosszú időt töltött Egyiptomban, hogy a rövid kérdésekre megfelelhessen. Elmondta, hogy Bagóasz a perza kormányzó egyik főembere, ő és Kharikleia pedig görögök, mind ez ideig a perzsák foglyai voltak, most azonban nyilván a sors kegyéből, az etiópok kezére kerültek.

Az etiópok úgy határoztak, hogy megkímélik az éltüket, mindhármukat fogolynak tekintik, és magukkal viszik. Azt tervezték, hogy a király színe elé járulnak, neki ajánlják fel a háború során szerzett első, de mindjárt igen jelentős hadiszákmányukat. Nagyszerű fogásnak tartották mindenekelőtt a heréltet, a kormányzó legértékesebb, legmegbecsültebb tisztviselőjét. (A perza királyi udvarban a herélteteket a „király

szemének és fülének” szokás nevezni, mert se feleségük, se gyerekeik nem lévén, a hűség és szolgálatkészség kötelességei egyedül urukhoz kapcsolják őket, aki ennél fogva tökéletesen megbízhat bennük.) A két fiatal — vélték — gyönyörű ajándék lehet a király számára: egyik is, másik is emelné a királyi udvartartás pompáját, gazdagítaná a király szolgáinak seregét. Nem is haboztak hát tovább. Mivel Bagóasz a sebce, Theagenész és Khariklia a köteleik miatt nem bírtak volna lépést tartani gyors menetirammal, lovat adtak alájuk és elindultak.

Az egész jelenet egy dráma nyitányához vagy előjátékához hasonlított. Theagenész és Khariklia nemrég a halállal néztek farkasszemet, bilincsbe vevve, idegenek között, most viszont, bár újra fogságba jutottak, nem hurcolták, inkább kísérték őket, és kíséretük jövődő alattvalóikból állt.